No. 6 Neue Jüdische Zeitung. III. Jahrgang.

די רעדאקציאָן
אונד אדמיניסטראציאָן
בעפינדעט זיך
Schiffmannsgasse 6, Budapest,
וואָהין אויך די פרענומעראציאָנס-
געלדער צו זענדען זינד.

אינזעראטע
ווערדען בילליגסט בערעכנעט.

נייע יידישע צייטונג.

די
„נייע יידישע צייטונג“
ערשיינט יעדען
מאָנטאג
אונד דאָננערסטאג.

פרענומעראציאָנס-פרייזע:

גאנציעהריג	7 פל.	— קר.
האלביעהריג	3 „	50 „
פירטעליעהריג	1 „	75 „

ב״ה בודאפעסט, כט תשרי. Budapest, Donnerstag 12. Oktober 1882. שנת תרמ״ג לפ״ק.

די יודענפראגע
אים אונגארישען רייכסטאגע.

קוים איזט דער רייכסטאג צוזאממענגעטרע-
טען אונד שאָן בעקאָממען וויר דער אינטערעססאנ-
טען דינגע צו פיעל צו האָרען. אין דער געסטריגען
זיטצונג האט העררן לודוויג מאָטשארי, פרעזידענט
דער אונאבהענגיגקייטס-פארטייא דען מיניסטער-
פרעזידענטען טיסא, וועגען דעם פיר דאס פרעס-
בורגער קאָמיטאט אנגעאָרנעטען שטאנדרעכטעס
אינטערפעללירט. נאך דער אנזיכט מאָטשארי'ס
האט העררן טיסא דיעסבעציגליך דאס געזעטץ פער-
לעטצט, דענן ביא אונס אין אונגארן דארף דיא
רעגיערונג נור דאנן שטאנדרעכט פובליצירען, וועגן
דאס קאָמיטאט דארום אנזוכט. טיסא האט אלזאָ
איינע איינגעמעכטיגקייט בעגאנגען.

מיניסטערפרעזידענט טיסא אנטוואָרטעטע אָ-
פאָרט. קורץ אונד גוט ענטגעגנעטע ער, מאן העט-
טע נאך דער אנזיכט דעם העררן מאָטשארי וואר-
טען מיססען, ביז דאס פרעסבורגער קאָמיטאט צו
איינער קאָנגרעגאציאָן צוזאממענבערופען ווירד,
דאנן איינע זיטצונג אבהאלט, דאנן ערסט בערא-
טהונגען אונד רעדען שטאטטפינדען. אינדעססען
העטטען דיא העררען רייבער, מאָרדברעננער אונד
פלינדערער פרייעס שפיעל. דאס ווערע דיא רעכטע
„געזעטצליכע פרייהייט!“ דיא רעגיערונג האט צוואר
ניכט דיעזע גראָסע „פאָרזיכט“ בעפאָלגט, זאָנדערן
זאָפאָרט שטרענגע מיטטעל ערגריפפען, אום דיא
בעדראָהטען שטאאטסבירגער צו שיטצען. וועהרענד
דער רעדע דעם מיניסטערפרעזידענטען האט העררן
עמעריך סאלאי, איין איסערסט-לינ-
קער דעפוטירטע מעהרמאהל גערופען: „עס איזט
יא קיין יודע ערשלאגען וואָרדען!“ פרייליך ווענן עס
נאך דעם וויללען דער העררען פאָן דער איסערס-
טען לינקען געגאנגען ווערע אונד דיא רעגיערונג
ניכט ראש איינגעגריפפען העטטע, זאָ ווערען דיא
פלינדערער אויך צו מאָרד אונד בראנד געשריטטען,
דענן דער פרעסבורגער פאָבעל איזט דאָך ניכט זאָ
פיין, דאס ער דיא יודען מיט האנדשוהען אנגריי-
פען ווירדע. העררן פאָן טיסא ערקלערטע נון מיט
ענערגישען וואָרטען, דאס עס פפליכט דער רעגיע-
רונג וואר, ניכט נור וועגען דער אָרדנונג אונד זי-
כערהייט, זאָנדערן אויך אום דיא ווייטערפערברייטונג
פאָן אונרוהען מיט וועניגער בלוטפערגיעסען אונד
אונגליק צוריקצוהאלטען, דיא בעהאָרדע מיט אל-
לען מאָגליכען מיטטעלן צו פערזעהען. דאמיט דיא
בעהאָרדען אים ערכטען מאָמענטע דער געפאהר
מיט גאנצער שטרענגע איינשרייטען. אונד איך ער-
קלערע היעמיט — זאגטע העררן פאָן טיסא — דאס
איך ווידערקעהרענדען פאללעס, זאָ לאנגע איך
אויף דיעזעם פלאטצע בין, גאנץ דאסזעלבע
פאָרגעהען בעפאָלגען ווערדע. דאס גע-
עהרטע הויז קאנן דאריבער זיינע מיסביללינג
אויסשפרעכען אונד דיא לייטונג דעם מיניסטעריאומס
דעם איננערן אנדערן הענדען אנפערטרויען; אלליין
איך זאגע עס נאָך איינמאל, זאָ לאנגע איך מי-
ניסטער זיין ווערדע, ווערדע איך ניכט דיא
פערזאָנליכע פרייהייט דער רויבמאָרדער אונד
בראנדשטיפטער, זאָנדערן דיא דער רעדליכען ביר-
גער פערטהיידיגען.

דיא אנטוואָרט דעם מיניסטערפרעזידענטען
וואורדע צור קעננטניס גענאָממען.

אין דער היטיגען זיטצונג אינטערפעללירטע
דער דעפוטירטע שימאָני דען מיניסטערפרעזידען-
טען וועגען דער פרעסבורגער קראוואללע. ער זאג-
טע פאָלגענדעס: איך וויל דער וואהרהייט ענט-
שפרעכענד ערצעהלען, אָב ריכטיג פרעסבורג אלס
שטאדט דער רייבער אונד מאָרדברעננער הינגע-
שטעללט ווערדען קאנן. נור אין לאנשיטץ האט
מאָן זיך אן איינגענטהום פערגריפפען, אין פרעסבורג
זעלבסט העטטע דיא ערריכטונג איינער פרייוויללי-
גען בירגערוועהר, וויא איך זעלבע פאָרגעשלאגען,
דאס איינשרייטען דעם מיליטערס איבערפליססיג
געמאכט. אים גאנצען געביעט איזט איינע איינציגע
קאָרפערליכע פערלעטצונג פאָרגעקאָממען, אן דער
יידישען געוואָלב-אינהאבערין פליישמאנן, דיא נאך
פיער טאגען הערגעשטעללט וואורדע. אין פרעס-
בורג וואורדע קיינעם יודען איין האאר געקריממט,
דאסזעלבע גילט פאָם קאָמיטאטע. אין פרעסבורג
העטטע וועניג געפעהלט, דאס שטאטט איינער
יודענהעטצע איינע כריסטענהעטצע ענטשטאנדען
ווערע. דיא אָרדענטליכען בעהאָרדען ערוויעזען זיך
אלס גענוגענד צור פערהינדערונג דער קראוואללע.
דיא פעראָרדנונג פאָם יאהרע 1864 געשטאטטעט
דאס שטאנדרעכט נור אים פאללע דאס קאָמיטאט
דארום אנזוכט; דאס קאָמיטאט זוכטע ניכט אן אונד
וואורדע ניכט בעפראגט. דאס שטאנדרעכט איזט
איבריגענס קיינע פראקטישע מאסרעגעל, עס בע-
שטראפט אללע גענאָססען דער פערברעכער; וועגן
אלזאָ אין איינער שטאדט יעמאנד, פיעללייכט פאָן
אירגענד איינעם געדונגען, איינע טהיר ערבריכט,
אונד איין אנדערער אין דערזעלבען שטאדט „על-
יען אישטוויצי!“ גערופען האט, זאָ מיסטע דער
לעטצטערע אן דען גאלגען קאָממען?

דיעזע אויסשרייטונגען זייען אויף דיא טיעפע
ערביטטערונג דעם פאָלקעס צוריקצופיהרען, אויף
דיא ערביטטערונג איבער אונזערע געזעללשאפט-
ליכע אונדווירטהשאפטליכע לאגע. איך ערקלע-
רע וויעדערהאָלט, דאס איך אויף דעם באָדען
דעם געזעטצעס אונד דער וויססענשאפט אן דער
איינשלאגענדען ריכטונג ווייטערקעמפפען ווערדע.

איך פראגע דאהער דען העררן מיניסטער-
פרעזידענטען אויף גרונד וועלכער אינפאָרמאציאָנען
האט ער עס פיר גוט בעפונדען פיר פרעסבורג אונד
קאָמיטאט דאס שטאנרעכט צו פובליצירען?

היערויף ערגרייפט געזא אָנאָדי דאס וואָרט,
אום אין דער טיסא-עסלארער זאכע דען מיניסטער
פוילער צו אינטערפעללירען. ער זאגטע פאָלגענ-
דעס: אין דען צייטונגען פאָם 28. סעפטעמבער וואר
צו לעזען, דאס דער געריכטס-דיענער קארא נ-
טשאי פאָם שטאאטסאנוואלט האוואש פער-
לייטעט וואורדע, פאלשע אויסזאגען געגען דען ניר-
עדיהאזאער געריכטסהאָף צו מאכען אונד דאס גע-
גען דען שטאאטסאנוואלט דיא שטראפאונטער-
זוכונג איינגעלייטעט וואורדע. דא דיעזע נאכריכט
ניכט ווידערריפען וואורדע, זאָ מוס דיעזע נאכריכט
ריכטיג זיין. אום דיעזעם פאָרגעהען דעם שטאאטס-
אנוואלטעס ענטשטאממען אללע פאָלגען אין דיעזעם
פראָצעססע. דיעזער פראָצעס האלט דיא גאנצע
וועלט אין שפאננונג אונד אונזערע געריכטע וואור-
דען אבער דורך דען שטאאטסאנוואלט האוואש פאָר
דעם גאנצען אויסלאנדע הערא‍בגעזעטצט. אבער אויך
דער אָבערשטאאטסאנוואלט אלעקסאנדער קאָזמא
האט וועהרענד זיינעם אויפענטהאלטעס אין ניירעדי-
האזא אָהנע נאך דיא אקטען געזעהען צו האבען
אין פריוואטקרייזען ערקלערט, דאס דיא אים קער-
קער זיך בעפינדענדען שוחטים אונד קאָמפליצען
אונשולדיג זינד.

אלס אָבער-שטאאטסאנוואלט אלעקסאנדער
קאָזמא מיט דעם אונטערזוכונגסריכטער בארי צום
ערסטענמאל צוזאממענקאם, ערקלערטע ער, דאס
ער אין צוקונפט אין קיינע ווייטערע פערהאפטונג וויל-
ליגען ווערדע; דאהורך צייגטע ער, דאס ער געוואָנ-
נען זייא, דיא אונטערזוכונג צו פעראייטלען אונד
דיאזעלבע אין נייע באהנען צו לענקען. טהאטזאכע
איזט עס, דאס דער קאָני אָבער-שטאאטסאנוואלט
אלעקסאנדער קאָזמא דען ריכטער פאָן טיסא-עס-
לאר גאבריעל פארקאש זיינע אנזיכט מיטטהיילטע,
ער גלויבע ניכט, דאסס דאס כריסטענמעדכען עס-
טער שאָלימאָשי פאָן יודען ערמאָרדעט וואָרדען
זייא אונד ער וויססע, דאסס דאס גאנצע פאָן 5 ביז
6 העררען געמאכט וואָרדען זייא. (אונרוהע).

וועגן דער העררן אָבער-שטאאטסאנוואלט אל-
זאָ וויס, דאסס דאס גאנצע 5—6 העררען געמאכט
האבען אונד דאס דיא איינגעקערקערטען שוחטים אונד
קאָמפליצען אונשולדיג זינד, אונד וועגן ער היעפאָן
קיינע אנצייגע ערשטאטטעט, זאָ איזט ער מיטשול-
דיג. (הייטערקייט). לאכען זיא ניכט, איך ביטטע,
דענן עס איזט דאס איינע זעהר ערנסטע זאכע. —
טהאטזאכע איזט עס אויך, דאס דער העררן קאָני
אָבער-שטאאטסאנוואלט אלעקסאנדער קאָזמא דען
ריכטער פאָן טיסא-עסלאר געפראגט האט: „וועגן
איהר גלויבט, דאס דיא יודען דיא עסטהער אומגע-
בראכט האבען, וויא קאָממט עס, דאס איהר נאָך
ניכט אללע יודען טאָדטגעשלאגען האבט?“ דאס
קאנן, וועגן מאן וויל, אויך אלס העטצרייא אויפ-
געפאסט ווערדען. איך וויל איהם אויף זיינע פרא-
גע דיא אנטוואָרט געבען: דיא טיסא-עסלארער
וואָללען וואָרטען, ביז דיא קאָני אָבער-שטאאטס-
אנוואלטשאפט אים פעראיינע מיט דען יודען דאס
געזעטץ ווערדען טאָדטגעשלאגען האבען!

איך ווירדע עס זעהר גערנע זעהען, וועגן דער
העררן אָבער-שטאאטסאנוואלט דיא רעגיערונג דא-
ריבער אויפקלערען וואָללטע, דורך וועלכע געוויכ-
טיגען אונד גאָלדענען „ארגומענטע“ ער בעוואָגען
וואורדע, זאָ צו האנדעלן, וויא ער געהאנדעלט האט.
דא נון געגען דען שטאאטסאנוואלט עמעריך הא-
וואש דיא אונטערזוכונג דעסוועגען איינגעלייטעט
איזט, וויל ער דיא אונגארישע יוסטיץ הערא‍בזעטצ-
טע, וויל ער פערזוכט האט, פאלשע צייגען צו
מיעטהען.

דער רייכסטאגס-פרעזידענט אונטערבריכט
איהן אונד זאגט: איך ביטטע דען העררן אבגע-
אָרדנעטען, זיך ניכט זאָלכער אויסדריקע צו בע-
דיענען.

אָנאָדי שפריכט ווייטער: דא זאָלכע מיסברייכע
פאָרגעקאָממען זינד, וועלכע דיא בירגערשאפט
לייכט צו טהעטליכקייטען געגען דיא יודען פערלייטען
קאָננטען; מיסברייכע, דיא אונס פאָר דער גע-
בילדעטען וועלט בלאָסשטעללען אונד אויך דיא
פאָן דער פערפאססונג גאראנטירטע זיכערהייט דער
פערזאָן אונד דעם איינגענטהומס פערלעטצען, ריכטע
איך אן דען יוסטיצמיניסטער פאָלגענדע אינטער-
פעללאציאָן:

האט דער העררן יוסטיצמיניסטער קעננטניס
דאפאָן, דאס דער אים טיסא-עסלארער קרימינאל-
פראָצעססע ענטזענדעטע שטאאטסאנוואלט עמע-
ריך האוואש דען געריכטסדיענער צו פאלשער צייגענשאפט געגען דען אונטערזוכונגסריכטער צוואנג?
ווענן דער העררן מיניסטער היעפאָן קעננטניס האט,
האט ער פערפיגונגען געטראָפפען, דאס העררן הא-
וואש פאָן דער פערנערען לייטונג אין דיעזעם
שכיראפראָצעססע ענטהאָבען ווערדע?

יעטצט ערהעבט זיך לודוויג טשערנאטאָני
אונד שטעללטע אן דען מיניסטערפרעזידענטען פאָל-
גענדע אינטערפעללאציאָן:

עס איזט בעקאננט, דאס אין דער זאָגענאננ-
טען טיסא-עסלארער אנגעלעגענהייט דיא אנגע-

פֿעו. פֿאָן פֿערזאָנען וואורדע ניעמאנד מיסהאנדעלט אונד וועדער דיא סינאגאגע נאָך דיא יודענהייזער זינד איבערפֿאללען אָדער בעשעדיגט וואָרדען. דיא בעהאָרדע האט איך אנגעזיכטס דיעזער בעדייטונגס-לאָזען רוהעשטאָרונג — אום יעדע וויטערע אויס-שרייטונג אים קיימע צו ערשטיקען — זאָפֿארט דיא ענערגישען מאסנאהמען געטראָפֿפֿען. אינדעם דער וויצעגעשפאן נאך ערהאלט דעם בעריכטעס אונ-פֿערציגליך 50 מאנן מיליטער נאך פֿעהערעדיהאז שיקטע. אלט דאס מיליטער אנלאנגטע, וואר שאָן אללעם אין געוואָהנטער רוהע אונד אָרדנונג.

* (נייע איינ-גולדע נ-שטאאטס-נאָטען.) דאס ק׳ אונד ק׳ געמיינזאמע פֿינאנצ-מיניסטעריאום האט זאָעבען איינע קונדמאכונג ער-לאססען, וואָנאך נייע איינ-גולדען-שטאאטסנאָטען אויסגעגעבען, דיא געגענווערטיג אומלויפֿענדען שטאאטסנאָטען צו 1 גולדען אבער איינגעצאָגען ווערדען. מיט דער אויסגאבע דער נייען איינ-גול-דען-שטאאטסנאָטען איזט אם 6. אָקטאָבער 1882 בעגאָנען וואָרדען. איבער דיא גילטיגקייטסדויער דער יעטציגען איינ-גולדען-שטאאטסנאָטען ווערדען פֿאָלגענדע בעשטיממונגען געטראָפֿפֿען: דיא גע-גענווערטיג אים אומלויפֿע זיך בעפֿינדענדען פֿאָם 7. יולי 1866 דאטירטען שטאאטסנאָטען צו 1 גולדען ווערדען נאָך ביז צום 30. סעפּטעמבער 1883 אן אל-לע שטאאטסקאססען אונד פֿאָן אללען אמטערן דער אָסטערייכ-אונגארישען מאָנארכיע אין צאה-לונג אנגענאָממען. פֿאָם 1. אָקטאָבער 1883 אנגע-פֿאנגען ביז צום 30. סעפּטעמבער 1884 ווערדען דיא איינציהענדען שטאאטסנאָטען צו 1 גולדען אין צאהלונג נור נאָך אן דער ק׳ אונד ק׳ געמיינזאמען צענטראלקאססע, אן דער ק׳ ק׳ צענטראל-שטאאטס-קאססע אין וויען אונד אן דער ק׳ אונג׳ צענטראל-שטאאטסקאססע צו בודאפּעסט, אין אומטויש אנ-גענאָממען. פֿאָם 1. אָקטאָבער 1884 אנגעפֿאנגען ווערדען דיא איינציהענדען שטאאטסנאָטען צו 1 גולדען בייא דען שטאאטסקאססען אונד אמטערן דער אָסטערייכ-אונגארישען מאָנארכיע אין צאה-לונג ניכט מעהר אנגענאָממען, זאָנדערן נור נאָך בייא דען גראָסערען קאססען אומגעטיישט; פֿאָם 1. יענגער 1887 ביז 30. יוני 1888 ווירד דער אומטויש נור אויף איין געזוך אן דאס געמיינזאמע פֿינאנצ-מיניסטעריאום געשטאטטעט; נאך דעם 30. יוני 1888 ווערדען דיא אלטען שטאאטסנאָטען צו 1 גולדען ווערער איינגעלאָזט נאָך אומגעטוישט.

* (צור טיסא-עסלארער אנגע-לעגענהייט.) שטאאטסאנוואלט האוואש אונד וויצעשטאאטסאנוואלט סערעני זינד געסטערן אויס נירעדיהאזא אין דער הויפּטשטאדט אנגעלאנגט.

נאכדעם דיא אונטערזוכונג אם 27. סעפּטעמבער בע-ענדעט וואורדע, מוס דער שטאאטסאנוואלט בינגען 30 טאגען איינען אנטראג שטעללען. שטאאטסאנ-וואלט האוואש האט דען גראָססען טהייל דער אונ-טערזוכונגסאקטען מיט זיך געבראכט, ווארום צו שליעסען איזט, דאס זיינע היעהערקונפֿט דען צוועק האט, אים איינפֿערנעהמען מיט דער אָבער-שטאאטס-אנוואלטשאפֿט דען אנטראג אויף איינשטעללונג, עווענטועלל ערגענצונג דער אנגטערזוכונג אָדער אויף פֿערזעטצונג דער בעשולדיגטען אין דען אנ-קלאגעשטאנד געמיינזאם פֿעסטצוטשטעללען. וואהר-שיינליך ווירד דיא ערגענצונג דער אונטערזוכונג בעאנטראגט ווערדען. אָבער-שטאאטסאנוואלט קאָז-מא ווילט געגענווערטיג ניכט אין דער הויפּטשטאדט אונד ווירד דאהער הערר האוואש ערסט אין איינ-גען טאגען נאך נירעדיהאזא צוריקקעהרען קאָננען, וועהרענד וויצע-שטאאטסאנוואלט סערעני נונמעהר דעפֿיניטיוו אין פעסט פֿערבלייבט.

☛ וויר מאכען אויפֿמערקזאם, דאס דיא

פֿערלעסליכע בעצוגסקוועללע

פֿאָן כשר קארפּאטען קעזע אין ציגעלפֿאָרם, כשר עממענטהאלער אין לייבען, פֿאָרציגליכסטע קוואלי-טעט בהכשר גמר אפֿילו למהדרין מן המהדרין בייא יאקאָב עהרענפֿעלד ברענהאָליץ-הענדלער, אָפֿען קריסטינענשטאדט, גראבענגאססע איזט (ה׳ עהרענ-פֿעלד איזט אינס אלס ביודער ז׳ עה׳ ד. ה׳ אָבער-ראבבינער צו מאטטערסדאָרף אלס זעהר פֿערטרוי-ענסווירדיג בעקאננט.) ☚

געשעפֿטסבעריכט.

פֿינסטער פּרייזע.

נעטריידע-געשעפֿט. פֿאָן ווייצען וואַ-נעסטערן מעסיג צו מארקטע גיבראכט, דער פּערקויף וואַ-נוט. 35000 מעטרצ׳ וואורדען פֿערקויפֿט.

קאָרן (נייעס) 6.75—6,05 גולדען.

גערסטע פוטטערוואארע 6.50—5.80 גול. מאלצ-וואארע 7.20—7,70 גול.

קוקורוץ 7.80—7.85 גולד.

האפער 6.10—6.12 גולד.

רעפּס קאָהל 12.25 גולד.

מעהל-פּרייזע פער באללען צו 100 קילאָגראמם אב בודאפּעסט, נומ׳:

0	1	2	3	4	5	6	7	8	$8^1/_2$
20,50	20 —	19.50	18.60	18.20	17.30	16.30	14.60	12.50	9.50

גולדען.

קלייע פּיינע 3,60 גול. גראָבע 4,— גול.

שפּיריטוס נייע מעטהאָדע אים קליינען 31.— 31 25 גולד. אלטע מעטהאָדע 33.—33,25 גולד. פער 10000 ליטער פּערצענט.

שליוואָוויץ. פער העקטאָליטער 35—45 גול. אלטער סירמיער 60—75 גול. יע נאך קוואליטעט.

אונשליט (חלב) 49—50 גול.

צוועטשקען, סערבישע פֿאס-וואארע פער אָק-טאָבער-נאָוועמבער 24.50—25.— גול.

ריבאָל ראָפּפּעלט ראפּפֿינירט 37 גול׳ פער 100 קילאָגראמם.

קנאָפּפּערן אונגארישע 17.50 גולד.

פּעטראָלעאום 23.75 גול.

שאפּ-פּעללע, אין פֿאָריגער וואָכע וואורדען 12000 שטיק פֿערשיעדענע גאטטונגען פֿערקויפֿט. אונד צוואר דייטשוואָללינע 2.40—2.90 גול׳ פער פּאאר. באַשקער אונד באנאטער 140—155 גולד. טירקישע אונד מאצעדאָני-שע 49—50 גול. סערבישע 130 גול. קראָאטישע אונד באָס-נישע 48—49 גולדען. פער 56 קילאָ — (אללעס פער 2 פּערצענט.)

לאממ-פעללע. דייטשוואָללינע 50—60 גול. באטשקער אונד באנאטער לייכטע 85—95 גולד. (אללעס פער 102 שטיק.)

פֿאָן הייטע אנגעפֿאנגען ערשיינט אונ-זער בלאטט ווידער רעגעלמעסיג יעדען מאָנטאג אונד דאָננערסטאג.

לאָטטאָ-ציעהונג פֿאָם 7. אָקט.

טעמעשוואר	13	28	69	83	46
וויען	62	13	63	48	32

פֿעראנטוואָרטליכער רעדאקטער:
יקותיאל הלוי לעדערער.

אעטהערישע אָלע,
עססענצע, אָעטהערס אונד קאָלערס
צור ערצייגונג
פֿאָן אללען גייסטיגען געטרענקען
ווי:
ליגערע, רום, שליוואָוויץ טרעבער
אויף קאלטעם וועגע אָהנע אפּפּאראטע,
עמפּפֿיעהלט דיא פֿאבריק דעם
ארנאָלד וואטטעריך
בודאפּעסט,
טאבאקגאססע, וויא וויס דעם איזר׳ טעמפּעל
פֿערנער וויננעסטען, קאָרק איני׳ אללע צור ווייג׳ פֿערבעססערונג נאטהיגען ארטיקעל, ראָטהע וויינפֿאר-בע, שלעררפֿארבע, וויינגישטע, הי זענבלאזע, גל-צעריך, ווייספשטע, קרערוגספּילו ער, עטצ. צור וויינמאניפּולאציאָן.
נייא! וויינפֿערמעהרונגסקאָמפּאָזיציאָן
מאניפּולאציאָנסבוך אונד פּרייזקוראנט גראטיס.

פּרוכטפּרייזע דער קאָרנהאללע פֿאָם 8. אָקט.

פּרוכטע	קילא	פער 100 קילאָגראמם
קאָרן	70	7.10— 6.80
גערסטע מאלץ	62	—.——
גערסטע פוטטער	62	6.—6.25
האבער	40	5 90—6.20
קוקורוץ באנאטער	75	8.15—8.20
אנדערע	73	8.10—8.15
הירזע ראָהער	—	—.——

[illegible]			פער 100 קילאָגראמם
ווייצען	פער הערבסט	[illegible]	8.83
"	"		—.—
"	"		—.—
קוקורוץ	"		—.—
גערסטע	"		—.—
האבער	" חרינסט		6.15
"	"		—.—
רעפּס	"		—.—

הילזענפֿריכטע		פֿאָן	ביז
פֿיזאָלען	[illegible]	9.—	9.50
צוועלגבאהנען		12.—	12.50
לינזען		12.—	15.—
ערבזען		10—	12.—
הירזעברין זאמט זאק		1[illegible].—	10 50
מאָהן, גרויער 33 פל., בלויער		40.—	41.—
האנפזאמען		10.—	11.50

ראָה-שפּיריטוס —,30 גול.
שפּיריטוס, פּרעסהעפֿענו. 32,50 גול.

[illegible]	קילא	פער 100 קילאָגראמם
[illegible]	75	—.——.—
	76	—.——.—
	77	—.——.—
	78	8.50— 8.55
	79	8.65— 8.70
	80	8.75— 8.80
	81	8.85— 8.90
[illegible]	75	—.——.—
	76	.——.—
	77	—.——.—
	78	9. 9.15
	79	9.20— 9 30
	80	9.35— 9.40
	81	9 45— 9,50
[illegible]	75	—.——.—
	76	—.———
	77	—.———
	78	9 —— 9.15
	79	9.20 — 9 30
	80	9.35— 9 40
	81	9.45 — 9·50
[illegible]	76	—.——.—
	77	——.—
	78	6 —— 9.15
	79	9.20 — 9.30
	80	9.35 — 9 40
	81	9.45 — 9.50

בודאפּעסטער באָרזענקורזע פֿאָם 8. אָקט.

לאָזע	פל	קר
1854ער 4פּערצענטיגע שטאאטסלאָזע	120	50
1860ער " גאנצע לאָזע	130	50
1860ער " פֿינפֿטעל	134	—
1864ער שטאאטסלאָזע צו 100 גולדען	170	—
1864ער " צו 50	139	50
קרעדיטלאָזע	175	—
דאָנוי-דאמפּפֿשיפֿפֿאהרטס-לאָזע	109	—
אונגאר. פּראָמיען-לאָזע צו 100 גולדען	118	25
" האלבע צו 50 גולדען	118	—
טהייסטהאל-לאָזע	110	50
וויענער קאָממונאללאָזע	125	75
טריעסטער לאָזע צו 100 גולדען	127	—
קאָמאָ רענטאנשיינע	34	—
טירקענלאָזע	24	—
אינסברוקער לאָזע	24	—
קלארי לאָזע צו 40 גולדען	41	—
קעגלעוויטש לאָזע " 10 "	19	—
קראקויער לאָזע " 20 "	19	75
אָפנער לאָזע " 40 "	40	—
פאלפפי לאָזע " 40 "	38	—
רודאָלפסלאָזע " 10 "	20	—
סאלם לאָזע " 40 "	53	—
ואלצבורגער לאָזע " 20 "	24	—
סט. גענאָיס לאָזע " 40 "	46	—
סטאנים׳ ויער לאָזע " 20 "	24	—
וואלדשטיין לאָזע " 20 "	28	50
ווינדישגרעטץ " 20 "	39	—
לאיבאבער לאָזע " 20 "	23	—

ווערטה-פּאפּיערע	פל	קר
אונגארישע גאָלדרענטע 6%	118	75
אונגארישע פּאפּיער-רענטע 4%	88	40
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	98	25
טעמעשער-באנאטער	95	—
זיעבענבירגישע	99	—
גאליצישע	102	—
בוקאָווינער	100	50
אונגארישעס איזענבאהנ-אנלעהען	135	—
ווינצעהענט-אבלאָזונגס-אָבליגאציאָנען	97	50
פֿאנדשיינע דער אונגארישען באָדענקרע-דיט-אנשטאלט צו $5^1/_2$ פּערצענט	101	—
דעטטאָ דער אונג. היפּאָטה.-באנק צו $5^1/_2$%	102	75
דעטטאָ אללגעמ. באָדענקרעדיט צו $5^1/_2$%	98	50
דעטטאָ צו 5 פּערצענט	101	50
דער אונגאריש-גאליצישען	166	50
דער נאָרדאָסטבאהן	164	50
אָסטערייכישע קרעדיט-אקציען	311	—
אונגארישע קרעדיט-אקציען	306	—
סערבישע 3% אנלעהען	35	—
געלד-קורזע.		
זילבער-אגיאָ	100	—
דוקאטען	5	65
אָסטערייכיש-אונגארישעס 8-גולדען-גאָלד-שטיק (20 פֿראנקס)	9	46
נאַפּאָלעאָנדאָר	9	46
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	58	15
20מארק-שטיקע	11	65
רוסישע פּאפּיערובעל	1	17

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (דיא טיסא-עסלארער אנגעלעגענהייט.) מאן האט שאָן לענגערע צייט ניכט געהאָרט, וויא דיא זאכע שטעהט. הייטע ענדליך שפּרעכען דיא טאגעסבלעטטער ווידער דאפֿאָן. זאָ טעלעגראַפֿירט מאן דעם „עדיעטערטעש" אויס נירעדיהאזא אויס געוויססער קוועללע, דאס מאן אין היעזיגען קרייזען פֿעסט ענטשלאָססען איזט, דיא אנגעלעגענהייט נאָך פֿאָר ענדע דיעזעס יאהרעס גענצליך צו בעענדיגען. ווענן דער שטאאטסאנוואלט איינען אנטראג אויף פֿערזעטצונג אין דען אנקלאגעשטאנד שטעללען זאָללטע, זאָ ווירדע דיא שלוספֿערהאנדלונג שפּעטעסטענס אין דער צווייטען העלפֿטע דעם מאָנאטס נאָוועמבער אבגעהאלטען ווערדען. זעלבסט פֿיר דיעזען פֿאלל, ווערדען פֿאָן דען נאָך אין האפֿט בעפֿינדליכען 11 פּערזאָנען נור איינינע אויף דיא אנקלאגעבאנק קאָממען, דיא אנדערן יעדאָך ענטלאססען ווערדען. דער פּרעזידענט דעס נירעדיהאזאער געריכטסהאָפֿעס, העררר קאָרניש, זאָוויא דער שטאאטסאנוואלט האוואש ווייִלען געגענוועַרטיג אין דער הויפּטשטאדט, אונד זאָללען זיא מיט דעם אבער-שטאאטסאנוואלט, דעם יוסטיצמיניסטער אונד מיניסטערפּרעזידענטען זיך בעראטהשלאגען. האראנסקי, איינער דער דרייא פֿערטהיידינגער אין טיסא-עסלאר, איזט צוגלייך דעפּוטירטע פֿיר דיא שטאדט גראן. דיא אנטיסעמיטען האבען נון דאָרט פּלאקאטע אנגעקלעבט, אין וועלכעם זיא דען עדלען פֿערטהיידיגער בעשימפּפֿטען. ער האט נון אן זיינע וועהלער איין אָפֿפֿענעס שרייבען געריכטעט, אויס דעם וויר פֿאָלגענדעס ענטנעהמען: אונטער אללען אומשטענדען ווערדע איך ניכט דולדען, דאס דיא יוסטיץ זיך מיט רעליגיאָזער אונדולדזאמקייט פֿערמישע. וויא דיעזעס אין דער עסלארער אנגעלעגענהייט דער פֿאלל איזט. איך האבע וואָהל געוואוסט, דאס איך מיר מיט איבערנאהמע דער פֿערטהיידיגונג פֿאָן מאנכער זייטע האסס צוציעהע, דא אין טהייל דער געזעללשאפֿט אונד דער צייטונגען פֿאלל האסס אונד אונדולדזאמקייט איזט, זאָ דאס זיא וועגען דעם פֿערברעכענס דאס ניכט איינמאל נאָך ערוויעזען אָדער אין דען איינצעלהייטען בעקאננט איזט, דיא גאנצע יודענהייט מיט איהרען געברייכען אונד זיטטען אויף דיא אנקלאגעבאנק ציעהען מאָכטען. איך בעקלאגע עס, דאס אין אונגארן, דעם פֿרוכטבאָרען באָדען דער פֿרייהייט אונד מענשענרעכטע, זיך ווידער אין דער געזעללשאפֿט נאָך אין דען צייטונגען זיך יעמאנד געפֿונדען העטטע, דער דיא פֿראגע אויפֿשטעללטע: אָב דיא יודען נאָך ווירקליך מענשען אונד גלייכבערעכטיגטע בירגער זינד? אונטער דעז צאהלרייכען פֿערהאַפֿטונגען ניכט אויך דיא געזעטצליכע פֿרייהייט דער פּערזאָן לײדע? אויף קאָסטען דער מענשליכקייט אונד פֿרייהייט ווערדען דיא רעגיערונג צו מאסרעגעלן אנגעטריעבען, דיא ניכט געשעהען דירפֿען. עס געשאה, דאסס דאס יוסטיצמיניסטעריאום אונטהעטיג צוזאה, וויא דיא אונטערזוכונג אויף יעדען שריטט פֿאָן איינער באָזען קראנקהייט אנגעשטעקט וואורדע. איך האבע מיך צווישען דיא לײדענשאַפֿטען אונד דאס געזעטץ געשטעללט. ניכט דאסס דאס פֿערברעכען אונגעשטראַפֿט אויסגעהע, זאָנדערן אום אירטהימערן ענטגעגען צו ארבייטען, אונד צו צייגען, דאס וויר אין איינעם לאנדע דעס רעכטעס לעבען אונד ניעמאנד — אויך דער גראָסטע פֿערברעכער ניכט — פֿאָגעלפֿרייא איזט. איך האבע מיט דיעזער פֿערטהיידיגונג נור מיינע פֿפֿליכט געטהאָן, אונד וואס איך אים קרייזע דער געזעללשאַפֿט אלס פּריוואטמאנן טהוע, געדט מיינע וועהלער ניכטס אן, זאָ לאנגע איך ניכט געגען מאָראל אונד זיטטע פֿעהלע. אונד דא דיא פֿערטהיידיגונג דיא אללגעמיינע פֿרייהייט זיכערט, ווערדען זיינע איינגענטליכען וועהלער דאריבער ניכט אורטהיילען וואָללען, אונד דיא בעזאָרגניססע דער אנדערען באלד בעשוויכטיגען.

* (איינע פֿיעלאומוואָרבענע בריט.) ישראל ווירד זעהר אָפֿט אין דער היליגען תורה אלס איינע יונגפֿרויא אלס בת ציון דארגעשטעללט. דיא טאָכטער איינעם פֿאטערס, דער זאָ אונערמעסליך רייך אונד מעכטיג איזט, וויא אונזער גאָטט הקב"ה, מוס פֿיעלע פֿרייער אום זיך פֿערזאממעלן, דיא אבער גראָסטענטהיילס אויף איהר געלד אָדער אויף איהרע קרעפֿטיגע שטיממע שפּעקולירען; קוים איזט איין איינציגער דא, דער עס אויפֿריכטיג מיינט. — ווירקליך, זאָ גראָס אויך דער האס זיין מאג, דער אונזער פֿאָלק וויא איין רייסענדעס וואססער אומגיבט, עבען זאָ גראָס איזט אויך דיא ליעבע, דיא מאן אונס צייגט אָדער הייכעלט. יא פֿיעלע זינד עס, דיא זיך אום אונס בעווערבען: זאָ ערקלערט דיא „איסערסטע לינקע" דיעזע וואָכע, דאס זיא ניכט אנטיסעמיטיש זייא! ווארום גיבט זיא יעטצט איהרע ערקלערונג אב? זיא, דיא דאָך דיא מייסטען המנים אין איהרען רייהען צעהלט? נון, וויל זיא אין אראד געגענע איינען „לינקען" מיט הילפֿע דער יידישען שטיממען דורכבריינגען מאָכטע. — דיא „פּאָליטיק", איין פּראגער בלאטט דער טשעכישען פּארטהייא רופֿט דען יודען שמייכעלנד צו: „זעהט איהר וויא שלעכט דיא דייטשען זינד! דענן דיא פּרעסבורגער זינד דייטשע! שליעסעט אייך אונס אן אונד איהר ווערדעט זיכער זיין!" — עבען אין דיעזעם טאָגע שפּריכט איין בריננער בלאטט. — דא קאָממט ווידער דיא „ארבייטער-וואָכענקראָניק" אין בידאפּעסט אונד רופֿט דען יודען צו: זיך דען זאָציאליסטען, דער פּארטהייא דער ארבייטער אנצושליעסען! — היגעגען שרייבט דער „פּאָזאָר" אין אגראם: וענן היער פֿאָן אנטיסעמיטיסמוס דיא רעדע זיין קאנן, בעציעהט ער זיך קיינעסוועגס אויף אללע יודען, דענן דיא זייט לאנגען יאהרען היער וואָהנענדען יודען זינד גוטע קראָאטען אין שפּראכע אונד פּאטריאָטיסמוס. אבער דיא נייא איינגעוואנדערטען אויס אונגארן, דיא דאס מאדיארענטהום פֿערברייטען, זינד אונזערע פֿיינדע. — זאָ זינד וויר דעם איינען צו פֿיעל, דעם אנדערן צו וועניג אונגאריש, קראָאטיש, דייטש, טשעכיש אונד אללע מאָכטען אונס גאנץ האבען. וויר אבער מיססען פּריפֿען אונד פֿאָרשען, וואס רעכט אונד בילליג איזט, וואס זיך מיט אונזערעם געוויססען פֿערטראגט — אונד דאס ווערדען וויר טהון! יא, דיא טאָכטער ציון'ס ווירד פּריפֿען, ווער עס מיט איהר עהרליך מיינט פֿאָן דען פֿיעלען פֿרייערן, אונד פֿיר וועם זיא זיך צור צייט דער וואהל ענטשיידען זאָלל —.

* (איין כריסטליכער גייסטליכע איבער טיסא-עסלאר.) איבער דיא אנגעקלאגטען פֿאָן טיסא-עסלאר אייסערט זיך איינער דער בעריהמטעסטען כריסטליכען גייסטליכען, הערר פּראָפֿעססאָר דר' קארל זיענפֿרייד אין יענא, אין איינעם בריעפֿע אן דען ראבבינער פֿאָן וואר-פּאלאָטא, העררן א' זינגער, אונטער אנדערעם פֿאָלגענדערמאסען: „דאס דיא בעשולדיגונג: דיא יודען געברויכען כריסטענבלוט, ניכטס אנדערעס אלס איינע ערפֿינדונג דער באָזהייט איזט, וועלכע פֿאָן דער דוממהייט געגלויבט ווירד, דאס קאנן איין יעדער, דער נור לוסט האט, דיא ביבעל אויפֿצושלאגען, ערקעננען, דענן ניכטס איזט דען יודען אין דען „פֿינף ביכערן מאָזעס" שערפֿער אונטערזאגט, אלס דער גענוס פֿאָן בלוט אונד ניכטס פֿעראונרייניגט נאָך דעמזעלבען געזעטצע שווערער

האבט, איהן צו רעטטען, אבער זיינע פּולס-אדער שלאגט ניכט מעהר! זאגען זיא דען טאָדטען-גרעבערן, זיא זאָללען איהן וועגנעהמען."

איין פֿורכטבארער שרעקען ערפֿאסטע דען יידישען הוזירער.

ער וואוסטע, דאס ער פֿערלאָרען זייא. ער וואר שיינטאָדט. (דער שיינטאָד קאָממט פֿאָר בייא מענשען, דיא אין איינעם היטציגען פֿיעבער אן קרעמפֿפֿע אָדער אן איינער פּעסט קראנק זינד. זיא זינד דאבייא מאנכמאל פֿאָללקאָממען בייא פֿערשטאנד, זיא פֿערשטעהען, זעהען אונד הארען אללעס, זינד אבער ניכט אים שטאנדע, זיך אים גערינגסטען צו בעוועגען, אָדער איינען לויט הערויסצובריינגען. איהר הערץ אונד איהרע פּולס-אדער קלאָפּפֿט גאר ניכט, אָדער וועניגסטענס זאָ שוואך, דאס מאן ניכט אים שטאנדע איזט, עס צו בעמערקען. איין טיכטיגער ארצט האט אבער מיטטעל, אום צו ערקעננען, אָב איינער שיינטאָדט איזט.) דער געדאנקע, לעבענדיג בעגראבען צו ווערדען, וואר פֿורכטבאר! ער שטרענגטע זיינע אללע קרעפֿטע אן, אום זיך צו בעוועגען, אום איינען לויט הערויסצובריינגען, אבער עס וואר אומזאָנסט, ער קאָננטע עס ניכט. צווייא מעננער פֿאָן אָרדינערעס אויסזעהען קאמען צו זיינעם בעטטע צו

„פֿאססע איהם שנעלל אן! (זאגטע דער איינע) דענן עס זינד נאָך מעהרער לייכען דא, דיא וויר נאָך הייטע בעגראבען מיססען!"

„ווערדען וויר איהם גלייך בעגראבען?" — פֿראגטע דער אנדערע.

„ניין וויר האבען קיינע צייט דאצו, וויר לעגען איהם נור אין דען וואגן, אונד שטעללען איהן מיט דען אנדערן אין דיא טאָדטענקאממער, בייא נאכט ווערדען אללע אין איין גראב געלעגט ווערדען." מאקס מאכטע נאָך איינמאל דען פֿערזוך, דען לייטען צו פֿערשטעהען צו געבען, דאס ער נאָך לעבע, אבער עס וואר איהם אונמאָגליך. ער דאכטע אן זיינע אלטע מוטטער אין פּאָזען, אן זיינע שוועסטער, אן רעבעקא, פֿיר דיא ער זיין לעבען געאָפּפֿערט האט, אן איהרע בלינדע שוועסטער, אן פּעטרי אונד אן זיינע פֿרויא, אללע דיעזע זאָללטע ער ניע מעהר זעהען! ער וואר טאָדט, אָהנע געשטאָרבען צו זיין, ער זאָללטע לעבענדיג בעגראבען ווערדען! אונד ער וואר נאָך זאָ יונג, ער וואר נאהע בייא דעם צילע, אום דיעיעניגע צו עררייכען, נאָך דערען בעזיטץ ער מיט אללע קרעפֿטען געשטרעבט האט. אבער אללעס וואר פֿערלאָרען! ער צווייפֿעלט זעהר, אָב ער נאָך אויף נאטירליכען וועג גערעטטעט ווערדען קאנן, זיינע גאנצע האָפֿפֿנונג ריכטעט זיך אויף גאָטט, ער בעטעטע מיט גאנצער הינגעבונג צו איהם, וויא „יונה" אים בויכע דעס וואללפֿישעס, דער אויך פֿאָן מענשליכער הילפֿע אבגעשניטטען וואר, דען אויך נור איין וואונדער ערלאָזען קאָננטע — —.

דיא מעננער וויקעלטען איהן דאנן אין איין לייכטוך. דער איינע נאהם איהם ביים קאָפּפֿע, דער אנדערע בייא דען פֿיסען, זיא טרוגען איהן אויס דעם צימער הינויס אין דאס פֿרייע. — פֿאָר דעם צימער שטאנדען אין איינער רייהע מעהרערע איינפֿאכע זאָרגע אויס ברעטטער צוזאממענגעשלאגען.

זיא לעגטען איהם אין איינען פֿאָן דיעזען, מאכטען איהן מיט איינעם דעקעל צו, האָבען איהן אויף איהרע שולטערן אונד טרוגען איהן אין איין קליינעס הייזכען. דיא ברעטטער פֿאָם זאָרג וואָרען נור שלעכט צוזאממענגעשלאגען, מאקס קאָננטע דורך דיא שפּאלטען אללעס זעהען אונד הארען. אויך פֿיהלטע ער דיא לופֿט. אין דען הייזכען הערשטע איין שרעקליכער לייכענגערוך, מעהר אלס 50 זאָרגע שטאנדען אין דעמזעלבען, אללע מיט לייכען אנגעפֿיללט, דיא מיט איהם צוזאממען בייא נאכט בעגראבען ווערדען זאָללטען. — דיא טאָדטענגרעבער גינגען וועג אונד מאכטען דיא טהיר צו.

מאקס לאג אונגעפֿעהר 10 מינוטען אין דעמזעלבען צושטאנדע. וואס וועהרענד דער צייט אין איהם פֿאָרגעגאנגען איזט, קאנן נור דער בעשרייבען. דער זיך איינמאל אין איינער עהנליכען לאגע בעפֿונדען האט. פּלאָטצליך פֿיהלטע ער, וויא איהם זיין גאנצעס בלוט אין דען קאָפּף שטייגט. עס זויזטע אונד בראוזטע איהם אין דען אָהרען, געגען דיא אויגען אונד אן דען שלעפֿען, אלס אָב דאס בלוט פֿאָן דאָרט דורכדרינגען וואָללטע. איין העפֿטיגער קראמפּף צאָג זיינען גאנצען קאָרפּער צוזאממען. ער מאכטע איבערמענשליכע אנשטרענגונגען, זיך צו בעוועגען; ענדליך איזט עס איהם געלינגען, מיט דען פֿינגערן דער רעכטען האנד איינע קליינע בעוועגונג צו מאכען, ענדליך קאָננטע ער דיא גאנצע האנד דרעהען, דאנן דיא אנדערע, דאנן דיא פֿיסע, צולעטצט קאָננטע ער דען קאָפּף אויפֿהעבען — אונד צו גלייכער צייט שטיעס ער איינען שרעקליכען שרייא אוס! אבער אין דעמזעלבען אויגענבליקע איזט ער ווידער אָהנמעכטיג וואָרדען, דיא געפֿאהר וואר אם האָכסטען! דאָך גאָטט האט מיט איהם ערבארמען געהאבט, מאקס זאָללטע נאָך לעבען, אום זיין ווערק אויסצופֿיהרען, אום דיא פֿריכטע זיינער גוטען טהאטען צו געניעסען.

דיא טאָדטענגרעבער וואָללטען עבען איינע נייע לייכע הינייִנטראגען, זיא האבען דען שרייא געהאָרט.

„וואס וואר דאס טאָם? (פֿראגטע דער איינע) מיר איזט פֿאָרגעקאָממען, דאס יעמאנד אין דער טאָדטענקאממער געשריען האט."

„מיר אויך מייק, לאס אונס דארין נאכזעהען, אם ענדע ווערדען נאָך דיא טאָדטע לעבענדיג."

זיא גינגען אין דיא טאָדטענקאממער הינייִן אונד שטעללטען דיא לייכע ניעדער.

„צינדע דיינע לאטערנע אן, מייק, עס איזט היער זאָ פֿינסטער, דאס מאן ניכטס זעהען קאנן."

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

קלאנגטען נאָך הייטצוטאגע ניכט ווייססען, וועגען וואס זיא אנגעקלאגט זינד. מאן ליעס זיא הויפּגווייזע איינקערקערן אונד איינינע פערלאנגען, דאס נאָך מעהר לייטע איינגעקערקערט ווערדען, דאמיט דיא זאכע זיך מאָגליכסט לאנגע הינציעהע. דענן מיט דיעזער אנגעלעגענהייט האבען זיך געוויססע לייטע פערבונדען, אינדעם זיא זיך הינייננטען ליעסען אין איינע — אום פערגעבונג פיר דאס וואָרט — אין איינע הוממהייט . . . . (הייטערקייט רעכטס; לאַרם אויף דער אייסערסטען לינקען.)

איך בין איבערציינגט, דאס דיעזע אונגעזונדע בעוועגונג, וועלכע פאָן איינינען מענשען איינגעלייטעט ווארדע אונד פאָן איינינען אנדערען, דיא זיך אנגעשלאָססען, ווייטערגעפיהרט ווירד, בינגען קורצעם דורך דען געזונדען היך דער נאציאָנאלען געזינונג הינוועגגעבלאזען ווערדען ווירד, אונד דאס אויך יענע נור מיט שאם דאראן דענקען ווערדען דיא זיא יעטצט אונטערשטיטצען. (צושטיממונג רעכטס; גראָססער לאַרם אונד ווידערשפרוך אויף דער אייסערסטען לינקען.)

פרעזידענט: איך ביטטע יעדען רעדנער, אין זיינען אויסדריקען פאָרזיכטיג צו זיין, וויל עס היער זאָלכע געבען קאנן, וועלכע דיעזע אויסדריקע אויף זיך בעציעהען קאָננטען. (לאנג אנהאלטענדע הייטערקייט.) — אים אינטערעססע דער ווירדע דעס הויזעס ביטטע איך דיא העררען, דערלייא קרעפּטיגע אויסדריקע ניכט געברויכען צו וואָללען. (לעבהאפטער בייפאלל.)

טשערנאטאָני שפּריכט וויטער: גענעהמיגעס הויז! עס איזט אלזאָ בעקאננט דאס אין דיעזער טיסא-עסלארער אנגעלעגענהייט, פאָן בעגינן הער דיא אויפרעגונג דער ליידענשאפטען אנגעשטרעבט ווארדע אונד דאס דיא אנגעלעגענהייט, מיט דער זאָגענאננטען אנטיסעמיטישען-פראגע אין צוזאממענהאנג געבראכט ווארדע. דיא בעשטרעבונגען גינגען אימער מעהר אונד מעהר דאהין, דאס געפיהל דעס פאָלקעס — דא מאן דאס פאָלק גלייבען מאכטע, עס ליעגע אין דער טהאט איין ריטועללער מאָרד פאָר — אויפצורעגען, צו פערביטטערן, צום אויסברוך צו טרייבען.

אין פאָלגע דעססען בעהויפּטעטע יעדערמאנן דער פאָם שויפּלאטצע דער זאכע צוריקקאם אונד איבערהויפּט יעדער אונבעפאנגענע, יעדער ניכטערנע אונד געוויססענהאפטע מענש, דאס דאָרט איינע ארט פאָן טערראָריזמוס (געוואלטהערשאפט) געאיבט ווערדע געגען יעדען, דער עס ניכט אלס ערוויעזענע טהאטזאכע הינגענאָממען וויללל, דאס איין ריטועללער מאָרד געשעהען זייא. דאס איזט טהאטזאכע. אויך דער העררר אבגעאָרדנעטע אָנאָדי האט דיא זאכע אין זיינער היטיגען רעדע אלס גאנץ אונבעצווייפעלבאר דארגעשטעללט אונד געזאגט, דיא אנקלאגע זייא ריכטיג אונד מאן זוכע פאלשע ענטלאסטונגסצייגען אויפצושטעללען.

וואָ זאָלכע עמפּפינדונגען מאסגעבענד זינד אונד איין זאָ ענטזעצטליכער פאלל אלס ערוויעזענע אונצווייפעלבארע טהאטזאכע דעם פאָלקע הינגעשטעללט ווירד, וועלכעס זיעהט, דאס איין מעדכען פערשוואונדען איזט אונד ניכט וויים, וואס מיט דעמזעלבען געשעהען איזט; ווענן מאן דא דעם פאָלקע זאגט, עס זייא גאר קיין צווייפעל מאָגליך, דיעזע אונד דיעזע העטטען דאס מעדכען ערשלאגען אונד צוואר ניכט וויל זיא עבען באָזוויכטער זינד, זאָנדערן וויל איהרע רעליגיאָן דאס געביעטעט, זאָ איזט דאס איין זאָ ענטזעצטליכעס פאָרגעהען דאס זיך דאראָב דאס געוויססען יעדעס גוטען מענשען עמפּאָרען מוס אונד מאן בעגיננט שיער צו צווייפלען, אָב וויר דענן ווירקליך אללע יענע גראָססען ערדונגשאפטען דורכגעמאכט האבען, דיא מיט דעם בעגריפפע דער ציווילזאציאָן צוזאממענהענגען.

אישטאָצי רופט דאצווישען: וויר האבען זיא דורגעמאכט דיא יודען אבער ניכט!

טשערנאטאָני: דער העררר אבגעאָרדנעטע ווירד געלגענהייט האבען, איין אנדערסמאל צו אנטוואָרטען.

וויקטאָר אישטאָצי: איך ווערדע אויך איין אנדערסמאל אנטוואָרטען.

טשערנאטאָני: איך עבענפאללס. ווענן מאן דיעזע אינטערפּעטאציאָנען האָרט: „יא דיא פרייהייט איזט נאָטהווענדיג אבער ניכט פיר דיא יודען; וויר זינד פריינדע דער ברידערליכקייט, אבער מיט איסשלום דער יודען“ — זאָ גלויבט מאן, ניכט אין דיעזעם יאהרהונדערט צו לעבען.

שאָן אם שלום דער פאָריגען סעססיאָן האבען דיא העררן אבגעאָרדנעטען איראני אונד שאָמשיטש איהרער ענטריסטונג דאריבער אויסדרוק געגעבען וואס געשיעהט.

איך וויל ניכט לענגער רעדען; דענן מיינע רעדע איזט ניכט ניעדערגעשריעבען דאס איך זיא לעזען קאָננע, וויא דיא אָנאָדי׳ס. (הייטערקייט.)

איך ביטטע מיינע אינטערפּעללאציאָן דעם העררן מיניסטער דעם אינגערן צושטעללען צו וואָללען.

מיניסטערפּרעזידענט טיסא אנטוואָרטעטע אויף דיא אינטערפּעללאציאָן שימאָניס, דאסזעלבע וואס ער מאָטשארי אנטוואָרטעטע, דאס ער עס ניכט צוגעבען ווערדע, דאס איין טהייל דער בעוואָהנער אונגארנס אין איהרעם פערמאָגען אונד אין איהרער זיכערהייט אנגעגריפּפען ווערדע. עס איזט זאָנדערבאר גענוג דאס וויר געראדע פאָן דער לינקען פּארטייא, דיא דאָך אים יאהרע 1848 פרייהייט גלייכהייט אונד ברידערליכקייט אויף איהרע פאהנע געשריעבען האט — זאָלכע אנגריפּפע אונד פערדעכטיגונגען געגען איינען גאנצען שטאמם אונד קאָנפעססיאָן — צו האָרען בעקאָממען.

איין דעפּוטירטער רופט דאצווישען: אישטאָצי פאָן דער רעגיערונגספּארטייא האט יא אנגעפאנגען מיט דער יודענהעטץ! —

העררר טיסא שפּריכט וויטער: עס איזט אללעם איינס, ווער אנגעפאנגען האט! אונד איך פערזיכערע זיא, ווענן יעמאנד אין דיעזער זאכע שריטטע טהון ווירד, דיא געגען דאס געזעטץ פערשטאָסען, זאָ ווערדע איך ניכט פראגען, צו וועלכער פּארטייא ער געהאָרט. זאָנדערן איך ווערדע איהן דיא שטרענגע דעס געזעטצעס פיהלען לאססען.

אין איינעם אטהעם ליבעראל אונד פרייזינניג ליעבענד צו זיין אונד גלייכצייטיג איינע אים לאנדע לעבענדע קאָנפעססיאָן אלס פאָגעלפרייא צו ערקלערען, דאס פאסט ניכט צוזאממען —!

דיעיעניגען העררען אבגעאָרדנעטע, וועלכע געוויססע לעהרען פערברייטען מאָגען בעדענקען דאס עס קיינע גראָססע עהרע איזט ווענן מאן ביים פּלינדערן פאָן קייפלאדען איהרע נאמען מיט „עליען“ רופען פערהערליכט. דאנן זאָללען זיא זיך היטען מיט דעם פייער צו שפּיעלען דענן יעטצט איזט עס אלס ערסטער שריטט איינע יודענפראגע, זאָ טראגען פאָלגט יעדאָך דיא זאכע דער פערמאָגענסלאָזען, געגען דיא בעזיטצענדען אונד דאס איזט דאנן קיינע יודענפראגע מעהר! (גראָססער בייפאלל.)

מיניסטער פּוילער בעאנטוואָרטעטע אָנאָדי׳ס אינטערפּעלאציאָן אינדעם ער זאגטע: דיא אונטערזוכונג איבער דיא אנגעלעגענהייט דעס שטאאטסאנוואלטעס האוואש איזט אים צוגע, ביז דיעזעלבע ניכט אויסגעטראגען איזט זעהע איך מיך ניכט פעראנלאסט איינע ערקלערונג אבצוגעבען.

דאס הויז נאהם בייא אבשטיממונג דיא אנטוואָרט דעס מיניסטערפּרעזידענטען אונד דיא דעס יוסטיצמיניסטערס צור קענטניס.

פאָלליעטאָן.

דער יידישע הויזירער.

(6-טע פאָרטזעטצונג.)

אין דעם וואגגאָן אויסגעשטרעקט לאגען מעננער, פרויען אונד קינדער דורכאיינאנדער, אללע מיט דען צייכען דער שרעקליכען פּעסט. איהרע געזיכטער ווארען געלבליך, מיט קליינע שווארצע פלעקען בעדעקט, איהרע שטירנען ווארען ראָטה וויא אין דער פיעבערהיטצע, אונד איהרע מיענען קראמפּפהאפט צוזאממענגעצאָגען, אים איהרעם מונד איזט איין שווארצער דיקער שפייכעל געפלאָססען.

עס ווארען אונגעפעהר 50 פּערזאָנען, דיא פאָן דער קראנקהייט בעפאללען וואָרדען זינד. דיא אנדערע דיא געזונד געבליעבען זינד, ווארען אין דער פורכטבארסטען אויפרעגונג. דיא מעננער שריען פערצווייפעלט, דאס דער צוג שטעהען בלייבען זאָלל, דיא פרויען ליעפען שרייענד אונד קלאגענד ראטהלאָז הערום, קינדער יאממערטען, דארונטער דאס אכצען דער קראנקען דאס פּפייפען דער לאָקאָמאָטיווע, דאס געריש דער רעדער, — עס וואר ענטזעטצליך. היער לאג איינע פרויא אויסגעשטרעקט, מיט ענטשטעללטען ציגען, איהר קליינעס קינד נאָך אין דען ארמען האלטענד, דאָרט איין מאנן זיך אין פורכטבארען שמערצען קריממענד. אויך דער היממעל שיען זיך איבער דיעזע שרעקליכע סצענע אין טרויער צו היללען. דיכטע וואָלקען צאָגען זיך צוזאממען, פאָן פערנע זאה מאן בליטצע אויפלייכטען, אונד דאס ראָללען דעס דאָננערס מישטע זיך אין דען איבריגען לאַרם.

ענדליך ווארדע דער צוג צום שטעהען געבראכט. ווער נאָך געזונד וואר, ליעף שנעלל אין דאס פרייע פעלד הינויס, אָהנע אויף דען שווערען רעגען צו אכטען, דער אינצווישען אנגעפאנגען האט ניעדערצופאללען. דער טרויערצוג מיט דען קראנקען פוהר ווייטער נאך נעוואָרליאנס. נור איין דאָקטאָר, איינע פרויא, דיא איהרען קראנקען מאנן ניכט צוריקלאססען וואָללטע, איין אלטער מאנן, דער זיך פאָן זיינעם איינציגען קינד (איין יונגעס מעדכען) ניכט לאָזרייסען קאָננטע, אונד מאקס בערנער, דער יידישע הויזירער ווארען דיא 4 איינציגע געזונדע, דיא ווייטער געפאהרען זינד. וואס דער דאָקטאָר אונד מאקס וועהרענד דער קורצען רייזע געלייסטעט האבען, וואר ווירקליך בעוואונדערנסווערטה. אָהנע איהר איינענעס לעבען צו בעאכטען, בעמיהעטען זיא זיך אום דיא קראנקען, צו העלפען, וואָ נאָך הילפע מאָגליך וואר.

צוואָלף פּערזאָנען ווארען טאָדט, אלס דער צוג אים באהנהאָף פאָן נעוואָרליאנס אנקאם.

XI.

אין דער טאָדטענקאממער.

דער אייזענבאהנצוג מיט פיעבערקראנקען וואר אין נעוואָרליאנס אנגעקאָממען, אבער דיא פּעסטלופט איזט נאָך שנעללער געוועזען, אלס דיא אייזענבאהן. שאָן פריהער אן דעמזעלבען טאגע וואר דאס געלבע פיעבער אויך דאָרט אויסגעבראָכען, פאָן אללען טהיילען דער שטאדט ווארדען ערקראנקונגען אנגעמעלדעט, אים לויפע דעם טאגעס וואַרען אויך מעהרערע געשטאָרבען, אונד נעוואָרליאנס בעפאנד זיך אין גראָססער אויפרעגונג. נעבען דעם באהנהאָפע איזט אין דער איילע איין פיעבער-שפּיטאל אויפגעשטעללט וואָרדען. דיא שווארץ געקליידעטע דאמע האטטע זיך נאנץ ערהאָלט, אונד מאקס וואָללטע איהר עבען ביים אויסשטייגען העלפען, דא בעמערקטע ער קוים 20 שריטטע פאָר זיך איינען מאנן שטעהען. ער וואר גראָס געוואכסען, שטארק געבויט, זיינע האארע אונד זיין באקענבארט ווארען ראָטהליך אין דער לינקען האנד האט ער איינע ציגארע געהאלטען, ער וואָללטע זיא עבען אין דען מונד שטעקען, אונד דא קאָנגטע מאקס דייטליך זעהען, וויא איהם צוויא פינגער אן דער האנד פעהלען.

„קאפּיטען זעעבאלד איך האבע דיך!“ ריעף מאקס פאָללער פרייד, דענן דיא בעשרייבונג דעס בלינדען מעדכענס פאָם קאפּיטען פאסטע גאנץ גענויא אויף דען מאנן, אונד מאקס וואָללטע צו איהם צושפּרינגען, אבער אין דעמזעלבען אויגענבליקע פּאקטע איהן איין שווינדעל, דער קאָפּף וואורדע איהם שווער דאס בלוט פינג אין איהם וויא צו קאָכען אן, — ער פערלאָר דיא בעזיננונג.

אלס ער וויעדער אויפוואכטע, לאג ער אויף איינעם אייזערנען בעטטע אין דעם שפּיטאל; נעבען איהם שטאנד דיא שווארצע דאמע. ער וואר זאָ מאטט אונד פיהלטע זיך זאָ שלעכט, דאס ער איינינע אויגענבליקע גאר ניכט וואוסטע, וואס מיט איהם געשעהען איזט באלד אבער ערקאננטע ער, אויף וואס פיר פּלאטץ ער זיך בעפינדעט.

„וויא בעפינדען זיא זיך יעטצט?“ פראגטע איהן דיא שווארצע דאמע.

אבער מאקס קאָננטע איהר ניכט אנטוואָרטען. ער ווארדע וויעדער פאָם שווינדעל ערפאסט, אונד ער פערלאָר דיא בעזיננונג.

ער לאג זאָ פיעללייכט איינע שטונדע לאנג. דאנן איזט ער וויעדער צו זיך געקאָממען. ער קאָננטע אללעס זעהען אונד אללעס האָרען, ער וואר פאָללקאָממען ביים פערשטאנד, אבער שרעקען! ער וואר ניכט אים שטאנדע, זיך צו בעוועגען; ער קאָננטע קיין וואָרט הערויסברינגען. ער זאה גאנץ דייטליך, וויא צווייא מעננער אונד דיא דאמע מיט בעזאָרגטען מיענען בייא זיינעם בעטטע שטאנדען. איינער פאָן דען מעננערן האט זיינע האנד בייא דער פּולסאדער גענאָממען. — וואהרשיינליך איזט עס דער דאָקטאָר געוועזען.

„ער איזט טאָדט!“ (האָרטע ער דען דאָקטאָר זאגען) שארע אום דען יונגען מאנן! איך האבע נאָך האָפפנונג גע-